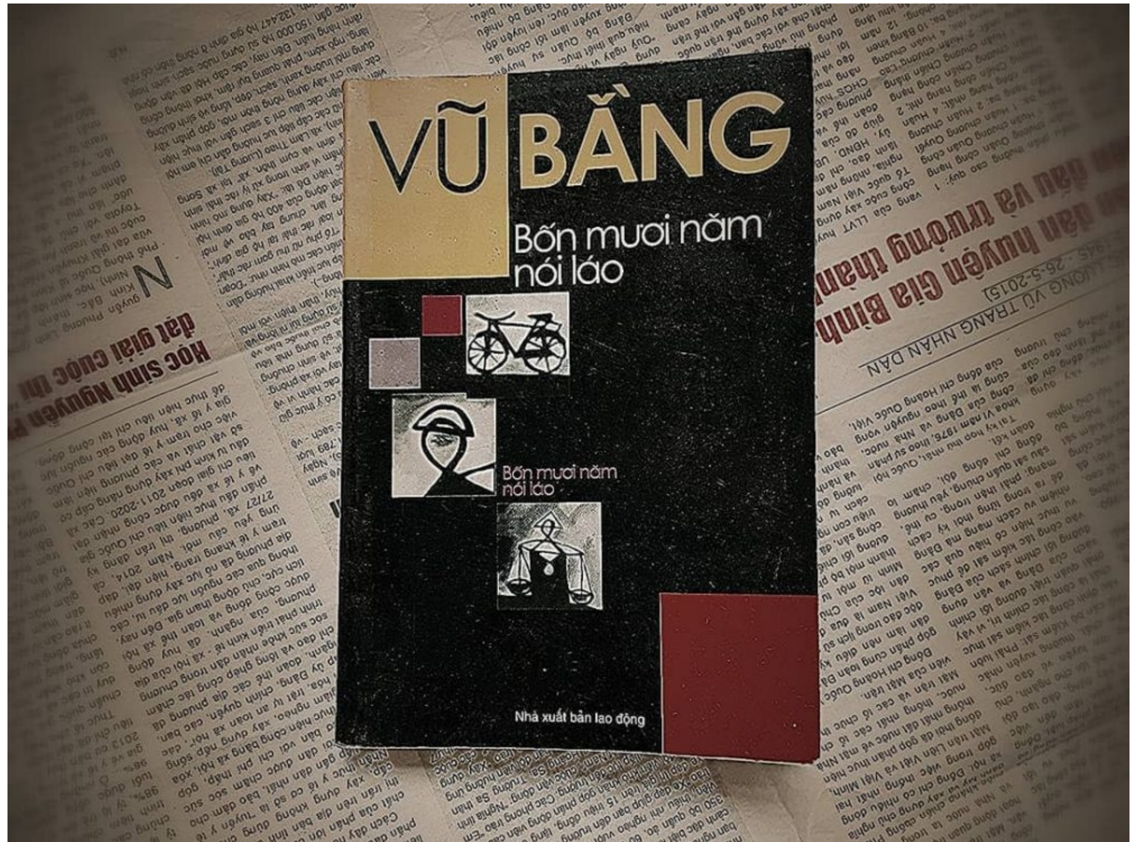
Kinh tế và Dự báo Online
CƠ QUAN CỦA BỘ KẾ HOẠCH VÀ ĐẦU TƯ

Một tinh thần nổi loạn

11:56 | 28/06/2021

Trong Kỷ niệm 96 năm Ngày Báo chí Cách mạng Việt Nam (21/6/2021), tình cờ tôi tìm đọc lại cuốn hồi ký *Bốn mười năm nói láo* của Vũ Bằng [1]. Cuốn sách trải dài từ khi Vũ Bằng còn là cậu học sinh đòi bỏ học để làm báo, tới khi Ông đã thành lão làng, trải qua bao nhiêu tờ báo với cái tên ngồ ngộ như kiểu Vịt Đực, cùng bao nhiêu thăng trầm thời…

Thấm sâu trong ngòi bút của Vũ Bằng là tinh thần nổi loạn khó ai sánh bằng.

Thấm sâu trong ngòi bút của Vũ Bằng là tinh thần nổi loạn khó ai sánh bằng. Dù Ông có khi ăn chơi phè phỡn hút thuốc đến rạc người, nhưng Ông vẫn luôn lỳ lợm viết báo "chửi" dù bị dọa thế nào. Trong ***Bốn mươi năm nói láo***, giọng văn Ông có phần đùa giỡn, tự trào kể lại chuyện cũ nhưng có lúc trầm ngâm tưởng nhớ đến những người anh em đã từng "vào sinh ra tử" cùng ngòi bút, lý tưởng:

"Báo là một bộ môn văn hóa phản ánh sinh động nhất, đầy đủ nhất tính chất của một chế độ xã hội, cho một chế độ xã hội; báo là một phương tiện nói lên phẩm chất hoặc văn minh ưu việt hoặc thoái hóa, đồi trụy của chế độ ấy; báo chụp lại một cách chân thành từng tình tiết tâm tư của con người, từng khía cạnh trớ trêu, uẩn khúc, giả tạo của chế đô; báo luôn luôn có tính năng xây dựng; báo là cơ quan bảo vệ và phổ cập chân lý; mà báo cũng còn là một kỹ nghệ để cho nước này ganh đua với nước kia, để tranh đấu cho sự thật để góp phần tích cực vào sự đóng góp của một nước trên mọi lĩnh vực kinh tế, chánh trị, văn hóa ... và với cộng đồng thế giới." [1]

Thực tế, không hề có sự trái ngược nào giữa một tinh thần nổi loạn và kỷ luật không khoan nhượng để tìm tới đỉnh cao trong nghề tri thức [2]. Điều này được nhà vật lý nổi tiếng Freeman Dyson khẳng định trong cuốn sách ***The Scientist as Rebel***. Nếu không phải là tinh thần nổi loạn, thì chúng ta sẽ không bao giờ có câu nói nổi tiếng "Dù sao trái đất vẫn quay" của Galileo Galilei. Ngay cả tại Việt Nam, những người đặt nền móng cho nền khoa học nước nhà, như: Hoàng Tụy, Lê Văn Thiêm, hay Tạ Quang Bửu cũng đều là những con người luôn vượt thoát các khuôn khổ gò bó, cản trở phát triển. Hai người đã đã từ bỏ sự an toàn ở châu Âu để trở về Việt Nam trong giai đoạn kháng chiến khó khăn nhất. Cụ Hoàng Tụy thì cũng đã đi bộ từ miền Trung ra chiến khu để có thể tiếp tục học tập và nghiên cứu.

Trong thời đại mọi thứ đều đến nhanh và dễ dàng, thay đổi lớn lao đôi lúc lại tới từ quá trình yên tĩnh chờ đợi thành quả. Mới đây, bài nghiên cứu "An Anatomy of Satirical Cartoons in Contemporary Vietnam: Political Communication and Representations of Systemic Corruption in a One-party State" [3] vừa được xuất bản trên tạp chí ***Asian Studies Review***. Bài viết được nộp tới tạp chí từ tháng 2/2020, tuy nhiên, mãi tận ngày 23/6/2021 thì mới chính thức xuất bản. Trọn vẹn

16 tháng. Dẫu thế, có lẽ cũng là cái duyên khi bài viết được ra mắt trong tuần lễ Kỷ niệm 96 năm Ngày Báo chí Cách mạng Việt Nam.

Các tác giả đã sử dụng 100 bức biếm họa trên ấn phẩm ***Tuổi trẻ cười*** để tìm hiểu về tính giáo dục của tiếng cười trong việc tăng cường nhận thức chính trị, đặc biệt là vấn đề tham nhũng. Các bức biếm họa trên Tuổi trẻ cười cho thấy, Việt Nam đã cởi mở hơn nhiều khi đề cập tới tham nhũng trên báo chí, phần nào phản ánh tinh thần "không có vùng cấm" trong cuộc chiến khó khăn. Mặc dù vậy, nhóm nghiên cứu cũng nhận định các bức biếm họa này vẫn còn tính chất phản ứng nhất thời với các sự kiện thời sự, đôi khi khai thác quá sâu các chi tiết lẻ tẻ và rườm rà trong chú trọng "tính dễ hiểu" (khiến cho phải hy sinh tính triết học bao quát của những câu hỏi lớn).

Ở đây tính giễu nhại dễ nhận thấy hơn tính xây dựng, xét một cách tương đối. Rõ ràng, một xã hội hướng tới văn minh cần tiếng cười, nhưng cũng cần sự cẩn trọng trong việc sử dụng tiếng cười để tăng cường nhận thức chính trị. Điểm tích cực là sự cởi mở của ***Tuổi trẻ cười*** cho thấy tinh thần phản ánh tập thể của nhân dân trong tham gia giám sát và chống tham nhũng. Bên cạnh đó, tính đoàn kết xã hội cũng củng cố.

Có thể thấy, kết quả của bài nghiên cứu đã cho thấy, tinh thần báo chí của Vũ Bằng được các thế hệ nhà báo tiếp theo duy trì và phát huy. Sự trào phúng trong câu chữ của ***Bốn mươi năm nói láo*** cũng được tiếp nối bởi tiếng cười đầy suy ngẫm trong từng hình ảnh trên ***Tuổi trẻ cười***./.

Hồ Mạnh Toàn, Trường Đại học Phenikaa

Tại Việt Nam, những người đặt nền móng cho nền khoa học nước nhà, như: Hoàng Tụy, Lê Văn Thiêm, hay Tạ Quang Bửu cũng đều là những con người luôn vượt thoát các khuôn khổ gò bó, cản trở phát triển.

Tài liệu tham khảo:

[1] Vũ Bằng (2015). ***Bốn mươi năm nói láo*** [In lần đầu 1969], Nxb Hội nhà văn, Hà Nội

[2] Dyson, F. J. (2006). ***The scientist as rebel***, New York Review of Books

[3] Ho, M. T., Progler, J., & Vuong, Q. H. (2021). An Anatomy of Satirical Cartoons in Contemporary Vietnam: Political Communication and Representations of Systemic Corruption in a One-party State, ***Asian Studies Review***, DOI: 10.1080/10357823.2021.1932743

Hồ Mạnh Toàn - Trung tâm Nghiên cứu Xã hội Liên ngành ISR, Trường Đại học Phenikaa

URL: https://kinhtevadubao.vn/mot-tinh-than-noi-loan-18079.html